

**UCHWAŁA NR XXV/537/2020
RADY MIEJSKIEJ W DĄBROWIE GÓRNICZEJ**

z dnia 16 grudnia 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata
2021-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 713, z późn. zm.), art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11 w związku z art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 920) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 821) – na wniosek Prezydenta Miasta

Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej uchwala:

§ 1. Przyjąć do realizacji Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021 - 2023, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 r.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej

Agnieszka Pasternak

Załącznik do uchwały Nr XXV/537/2020
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia 16 grudnia 2020 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021 - 2023

Dąbrowa Górnicza 2020

Spis treści

I.	Wstęp	3
II.	Pieczą zastępczą	5
III.	Rodzinna pieczę zastępczą	6
IV.	Wsparcie rodzin zastępczych	9
V.	Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej	10
VI.	Działania wspierające rodzinną pieczę zastępczą w ramach pozyskanych finansowych środków zewnętrznych	11
VII.	Instytucjonalna pieczę zastępczą	12
VIII.	Cele i zadania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021 – 2023	15
IX.	Zakładane rezultaty realizacji Programu	15
X.	Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych	16
XI.	Zagrożenia dla realizacji działań ujętych w Programie	16
XII.	Beneficjenci Programu	17
XIII.	Realizatorzy Programu	17
XIV.	Monitoring i ewaluacja	17
XV.	Podsumowanie	17
XVI.	Harmonogram działań do realizacji na lata 2021 – 2023	19

I. Wstęp

Każde dziecko ma prawo do wychowywania się w rodzinie. W przypadku, gdy, z jakichś względów rodzice nie mogą bądź nie są w stanie sprawować opieki i wychowywać swojego dziecka ma ono prawo do opieki i wychowania w ramach systemu pieczy zastępczej. Uznaje się, że pożądaną jej formą jest piecza rodzinna.

Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno pieczy rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością - po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków do pomocy i uskutecznienie pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców.

Aktem prawnym regulującym zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych oraz zasady sprawowania pieczy zastępczej jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta jest również podstawą przygotowania trzyletniego powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2021 – 2023, gdyż zgodnie z art. 180 pkt 1, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letniego Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej zawierającego roczne limity zawodowych rodzin zastępczych.

Niniejszy Program obowiązuje na okres trzech lat i jest kolejnym dokumentem opracowanym na bazie dotychczasowych doświadczeń. Uwzględnia m.in. organizowanie opieki i wychowania w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w mieście Dąbrowa Górnicza.

Wszystkie powyżej opisane dyrektywy wyznaczają ramy dla Programu i projektowania działań zmierzających do stworzenia takiego systemu pieczy zastępczej, który zapewni w szczególności:

- odpowiednią liczbę miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej dla dzieci potrzebujących wsparcia;
- właściwe standardy świadczonej pomocy;
- poziom współpracy między podmiotami udzielającymi dziecku wsparcia, który na ile jest to możliwe pozwoli na powrót dziecka pod opiekę rodziny lub też umożliwi mu stabilne funkcjonowanie w ramach odpowiednich rodzinnych lub instytucjonalnych form pieczy zastępczej.

Program ma na celu rozwój systemu pieczy zastępczej w najbliższych trzech latach poprzez:

- rozwój rodzinnej pieczy zastępczej – udzielanie wsparcia i pomocy specjalistycznej funkcjonującym rodzinom zastępczym oraz wsparcia rodzin pomocowych,
- systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej i rozwój warunków sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem,
- zapewnienie wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej uwzględniające potrzeby i zwiększające szanse na długofalowe samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

II. Piecza zastępcza

Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

W systemie pieczy zastępczej wyróżnia się pieczę zastępczą rodzinną, która realizowana jest w formie rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka oraz pieczę zastępczą instytucjonalną.

1. *Rodzina zastępcza* obejmuje trzy typy rodzin:

- a. rodzina zastępcza spokrewniona – tworzona jest przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka, przysługują jej świadczenia finansowe na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka;
- b. rodzina zastępcza niezawodowa – tworzona jest przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, przysługują jej świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka, w rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa);
- c. rodzina zastępcza zawodowa – tworzona jest przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, oprócz świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka otrzymuje także wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa). Rodzina zastępcza zawodowa może działać również jako:
  - rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez policję lub straż graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie;
  - rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna – umieszcza się w niej w szczególności dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi.

2. *Rodzinny dom dziecka* to obok rodziny zastępczej druga forma rodzinnej pieczy zastępczej. Tworzą go małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

3. *Pieczka zastępcza instytucjonalna* realizowana jest w ramach placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ze względu na specyfikę, wyróżnia się następujące rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych:

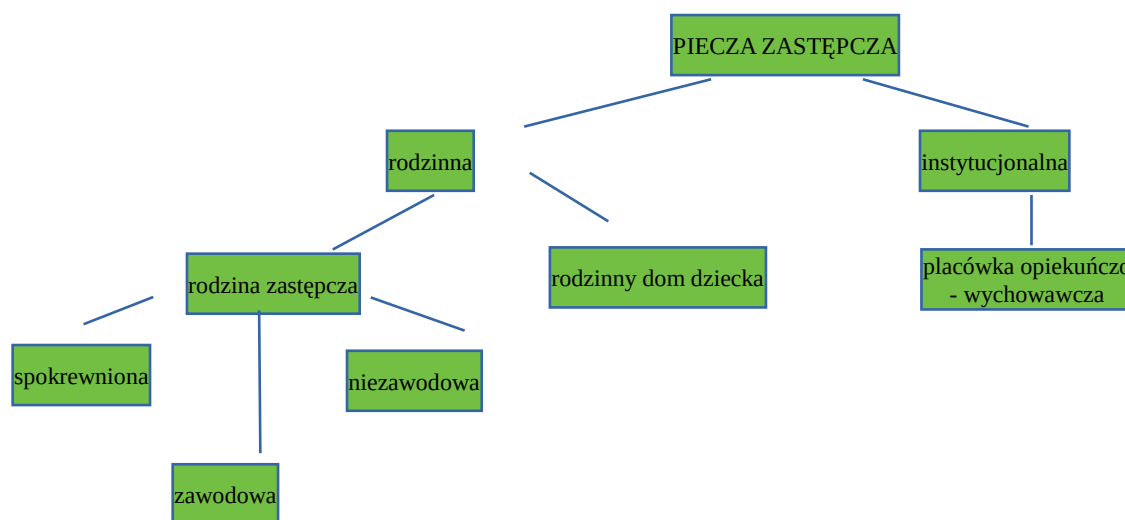
- typu socjalizacyjnego,
- typu interwencyjnego,

- typu specjalistyczno – terapeutycznego,
- typu rodzinnego.

Niezależnie od typu, placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego potrzeby bytowe, zdrowotne, emocjonalne, rozwojowe, społeczne i religijne, w tym zapewnia dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości. Placówki zapewniają dzieciom zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego. Pracownicy placówki umożliwiają także kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi oraz podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny.

Placówka typu interwencyjnego w szczególności przyjmuje dzieci w sytuacjach wymagających natychmiastowego zapewnienia im opieki. Pobyt dziecka w placówce interwencyjnej nie może trwać dłużej niż 3 miesiące (w sytuacjach, gdy postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka jest w toku, pobyt w placówce interwencyjnej może być przedłużony, nie dłużej jednak niż o 3 miesiące).

Schemat nr 1 - Formy pieczy zastępczej występujące w Dąbrowie Górniczej

III. Rodzinna piecza zastępcza w mieście Dąbrowa Górnicza

Na dzień 30 czerwca 2020 roku, w Dąbrowie Górniczej funkcjonowało 127 rodzin zastępczych z czego 94 stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione, 24 rodziny niezawodowe, 8 rodzin zastępczych zawodowych. W rodzinach tych zapewniano opiekę dla 165 wychowanków. Pod opieką rodzin zastępczych spokrewnionych pozostawało 106 dzieci. W rodzinach zastępczych niezawodowych przebywało 29 dzieci, a w rodzinach zastępczych zawodowych 24. Od 2016 r. funkcjonuje 1 rodzinny dom dziecka, w którym przebywa 6 dzieci.

Poniżej przedstawiono dane za okres od stycznia 2018 roku do 30 czerwca 2020 roku dotyczące liczby rodziców zastępczych spokrewnionych i niezawodowych zamieszkałych na terenie Dąbrowy Górniczej oraz rodziców zastępczych zawodowych. Wynika z nich, że 71 % stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, które tworzą dziadkowie lub rodzeństwo dzieci.

Tabela nr 1 Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Dąbrowa Górnicza

Liczba rodzin zastępczych	2018 r.	2019 r.	30.06. 2020 r.
spokrewnionych	97	87	94
niezawodowych	31	28	24
zawodowych	7	8	8
w tym:			
o charakterze pogotowia rodzinnego	2	1	1
rodzinny dom dziecka	1	1	1
Razem	136	124	127

Źródło: dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej

Rodzice zastępczy spokrewnieni z dzieckiem, to osoby starsze, które przekroczyły 61 rok życia z wykształceniem średnim i zawodowym. Najlichniesza grupa wśród rodziców niezawodowych to osoby w przedziale wiekowym od 41 do 50 lat, głównie ze środowiska rodzinnego dziecka (ciocie i wujkowie, którzy zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie są uznawane jako osoby spokrewnione) oraz osoby niespokrewnione z dziećmi, które posiadają odpowiednie kwalifikacje. Często posiadają wykształcenie wyższe i potencjał radzenia sobie z problemami rozwojowymi i opiekuńczo - wychowawczymi u dzieci.

Najmniej liczną grupę stanowią rodzice zastępczy zawodowi, gdzie wszyscy rodzice zastępczy zawodowi mieszczą się w przedziale wiekowym 39- 60 lat. Posiadają oni bardzo dobre warunki socjalno-bytowe. Rodzice ci chętnie podnoszą swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach, których celem jest zdobywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do pracy z dziećmi ze specjalistycznymi potrzebami. Zatem są to osoby najlepiej przygotowane do pełnienia swojej funkcji. Większość z nich posiada wieloletnie doświadczenie w pracy z dziećmi. Prezentują one wysoką motywację wewnętrzną do rozwiązywania problemów, chętnie się integrują i współpracują z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

W systemie rodzinnej pieczy zastępczej dzieci są umieszczane na podstawie orzeczeń sądowych. Najczęściej w rodzinach zastępczych przebywają dzieci rodziców, którym władza rodzicielska została ograniczona lub zawieszona. Najlichnieszą grupę, która trafiła do ww. rodzin stanowią dzieci umieszczane na skutek uzależnienia rodziców od alkoholu oraz zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych. Poniżej przedstawiono zestawienie liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej od 2018 r. do 30 czerwca 2020 r. z uwzględnieniem pełnoletnich wychowanków pozostających w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela nr 2 Liczba dzieci i pełnoletnich wychowanków umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	2018 r.	2019 r.	30.06. 2020 r.
spokrewnionych	114	100	106
niezawodowych	36	32	29
zawodowych	21	23	24
w tym: o charakterze pogotowia rodzinnego	5	3	2
w rodzinnym domu dziecka	6	6	6
Razem	177	161	165

Źródło: dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

Z ww. danych wynika, że liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej jest większa w 2020 r. niż w 2019 r. Wzrost ten spowodowany jest faktem zwiększenia w rodzinnej pieczy zastępczej liczby umieszczanych rodzeństw przy zachowaniu podobnego poziomu funkcjonujących rodzin zastępczych.

Poprzez działania podejmowane przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistów (psychologów, pedagogów) rodziny zastępcze oraz samych rodziców biologicznych, część dzieci umieszczona w pieczy zastępczej wraca do rodziców naturalnych lub zostaje skierowana do adopcji. Poniżej przedstawiono liczbę dzieci, które dzięki działaniom specjalistów, a także współpracy rodziny biologicznej i zastępczej powracają do rodziców biologicznych lub też kierowane są do adopcji.

Tabela nr 3 Liczba dzieci, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą

Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą	2018 r.	2019 r.	30.06. 2020 r.
powrót do rodziców biologicznych	8	3	0
adopcja	7	7	4

Źródło: dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

Jak wynika z przedstawionych danych, w efekcie podejmowanych działań większość dzieci zostaje przysposobiona niż powraca do rodziców biologicznych.

Należy jednak pamiętać, że dzieci przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej, które nie mają uregulowanej sytuacji prawnej lub też z uwagi na swój wiek, nie mając szans na adopcję, pozostają w pieczy zastępczej do osiągnięcia pełnoletniości i usamodzielnienia się. Niejednokrotnie zdarza się, że niedostosowanie społeczne dzieci oraz ich wiek uniemożliwiają adaptację w rodzinie zastępczej, a w konsekwencji konieczność umieszczenia w pieczy instytucjonalnej.

Poniżej przedstawiono zestawienie dotyczące dzieci oraz pełnoletnich wychowanków umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2020 r. uwzględniające przedziały wiekowe.

Tabela nr 4 Liczba dzieci i pełnoletnich wychowanków przebywających w pieczy zastępczej

Okres	Piecza zastępcza	Przedział wiekowy dzieci przebywających w pieczy zastępczej				
		0-3	4-6	7-13	14-17	18- 24
2018 r.	spokrewnione	3	6	44	38	23
	niezawodowe	4	3	8	12	9
	zawodowe	9	5	6	1	0
	rodzinny dom dziecka	0	2	2	1	1
2019 r.	spokrewnione	1	7	41	30	21
	niezawodowe	5	3	7	10	7
	zawodowe	7	9	6	1	0
	rodzinny dom dziecka	0	0	4	1	1
30.06.2020 r.	spokrewnione	3	9	39	30	25
	niezawodowe	1	4	9	10	5
	zawodowe	6	7	9	2	0
	rodzinny dom dziecka	0	0	4	1	1

Źródło: dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

Z obserwacji koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, samych rodzin zastępczych i specjalistów oraz analizy dokumentów wynika, że dzieci i pełnoletni wychowankowie umieszczeni w rodzinach zastępczych mają problemy w radzeniu sobie z emocjami, a trudności wychowawcze spowodowane niewłaściwym ich zachowaniem w szkole powodują w konsekwencji problemy z nauką, problemy w relacjach z nauczycielami i rówieśnikami. Najliczniejszą grupę wychowanków stanowią ci z zaburzeniami więzi społecznych, z problemami w nawiązywaniu bliższych relacji z rodzicami zastępczymi i rówieśnikami. Są to wychowankowie, którzy mają trudności w pozyskiwaniu przyjaciół, są nieufni, zamknięci w sobie, izolują się od otoczenia. Problemy te powodują konieczność udzielania im systematycznej pomocy i wsparcia zarówno ze strony psychologa, pedagoga oraz innych specjalistów, nie wyłączając lekarzy specjalistów. Zagadnienia te stają się również tematem szkoleń przeznaczonych dla rodziców zastępczych.

IV. Wsparcie rodzin zastępczych

Rodziny zastępcze w Dąbrowie Górniczej wspiera obecnie 9 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej pozostaje w stałym kontakcie osobistym, telefonicznym lub mailowym z rodziną zastępczą (spotkania odbywają się nie rzadziej niż raz w miesiącu). Na podstawie dokonanej przez siebie diagnozy oraz zgłoszonych przez rodzinę zastępczą

potrzeb obejmuje ją wsparciem i udziela pomocy. Koordynator pozostaje również w stałym kontakcie z sądem, instytucjami oświatowymi, placówkami medycznymi i innymi podmiotami współpracującymi z rodziną zastępczą. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką łącznie nie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Rodzina każdego typu może skorzystać z przygotowanej dla niej oferty, mającej na celu pomoc w wypełnieniu powierzonej jej funkcji, obejmującej: wsparcie koordynatorów, szkolenia, grupę wsparcia.

W ramach ww. zadań Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej:

1. Udzielał pomocy i wsparcia rodzinom zastępczym przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy w 2019 r. pracowali z 146 rodzinami zastępczymi, w tym z 103 rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, 34 rodzinami zastępczymi niezawodowymi, 8 rodzinami zastępczymi zawodowymi oraz 1 rodzinnym domem dziecka. Działania te prowadzone były przez 10 koordynatorów.
2. Szkolił kandydatów do sprawowania funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i funkcji rodziny zastępczej zawodowej na podstawie programu „Dębowe Gniazda” opracowanego przez pracowników Działu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zaakceptowanego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
3. Kwalifikował kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej poprzez przeprowadzanie ocen kandydatów, zarówno pod względem spełniania przez nich wymogów formalnych, jak i predyspozycji oraz motywacji do sprawowania pieczy. W 2019 roku przeprowadzono 24 opinie.
4. Szkolił rodziny zastępcze i prowadził grupę wsparcia.
5. Zapewnił rodzinom zastępczym dostęp do specjalistycznej pomocy i poradnictwa, w tym psychologiczno- pedagogicznego i prawnego. W 2019 roku z tej pomocy skorzystało 113 rodzin.
6. W roku 2019 wspierał finansowo i dokonał wypłaty 2608 świadczeń pieniężnych na rzecz rodzin zastępczych oraz osób usamodzielnianych w łącznej wysokości 2 055 444,53 zł.

V. Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej realizowany jest również w odniesieniu do osób opuszczających rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą. Odbiorcami pomocy związanej z usamodzielnieniem są również osoby opuszczające zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich i młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Wychowankowie rodzin zastępczych stanowią prawie 66% ogółu osób usamodzielnianych, wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych ponad 28%. Wychowankowie zakładów poprawczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych stanowią około 6% ogółu osób usamodzielnianych. W latach 2018 – 2020 średniorocznie udzielano pomocy finansowej i rzeczowej związanej z usamodzielnieniem 53 wychowankom rodzin zastępczych oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze,

młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze. Warunkiem uzyskania ww. świadczeń jest posiadanie przez wychowanka Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, który sporządzany jest przed osiągnięciem przez niego 18 roku życia i zawiera m.in.:

- zadania w zakresie edukacji przyszłego wychowanka uwzględniające jego predyspozycje i oczekiwania,
- sytuację mieszkaniową,
- charakter pomocy i wsparcia w procesie usamodzielnienia ze strony instytucji,
- pomoc finansową,
- okres zakończenia procesu usamodzielnienia.

Indywidualny Program Usamodzielnienia jest sporządzany przez pracownika socjalnego lub koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z wychowankiem i opiekunem indywidualnego programu usamodzielnienia. W większości przypadków opiekunem Programu zostaje osoba wskazana przez wychowanka i jest to najczęściej osoba pełniąca funkcję rodziny zastępczej lub wychowawca z placówki opiekuńczo - wychowawczej. Wychowankowie, którzy ukończyli 18 rok życia mają możliwość w dalszym ciągu pozostania w pieczy zastępczej pod warunkiem, że nadal kontynuują naukę. W 2019 roku procesem usamodzielnienia objętych było łącznie 79 wychowanków.

Wychowankowie objęci procesem usamodzielnienia otrzymują pomoc finansową na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie, a także pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych poprzez zamieszkanie m.in. w mieszkaniu chronionym. Z tej formy pomocy skorzystało w 2019 r. 6 osób.

VI. Działania wspierające rodzinną pieczę zastępczą i pełnoletnich wychowanków w ramach pozyskanych finansowych środków zewnętrznych

Uwzględniając potrzeby i oczekiwania zarówno rodzin zastępczych, jak i pełnoletnich wychowanków, w 2019 r. rozpoczęto realizację projektu pt. „Rodzina - dom budowany miłością II” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (Europejski Fundusz Społeczny), którego głównym celem było podniesienie jakości i dostępności usług dla rodzin zastępczych oraz pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. Był to już drugi projekt, pierwszy realizowany był w latach 2016 - 2018 pt. „Rodzina - dom budowany miłością”

W ramach działań podejmowanych w projekcie „Rodzina - dom budowany miłością II” zrealizowano następujące zadania:

- zorganizowano konsultacje i poradnictwo specjalistyczne dla rodzin zastępczych,
- prowadzono grupę wsparcia dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
- wprowadzono usługi specjalistyczne dla rodzin zastępczych z dziećmi niepełnosprawnymi,
- zorganizowano obóz socjoterapeutyczny oraz warsztaty dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej - „Start w dorosłość”,

- zorganizowano warsztaty wyjazdowe „Szkola dla rodziców i wychowawców” cz. II z elementami wypalenia zawodowego oraz spotkanie integracyjne „Razem możemy więcej”,
- przeprowadzono szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe,
- przeprowadzono szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe,
- zorganizowano wizytę studyjną oraz zorganizowano zatrudnienie osoby przy sprawowaniu opieki nad dziećmi lub przy pracach gospodarskich, które świadczyły ww. usługi w rodzinach zastępczych zawodowych. Projekt zakończono 30.04.2020 r.

VII. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Na terenie miasta Dąbrowa Górnicza funkcjonuje Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych (zwane dalej Centrum), które zostało utworzone dnia 1 marca 2019 r. na mocy Uchwały Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej nr IV/65/2018 z dnia 19 grudnia 2018 roku. Centrum obsługuje 4 placówki opiekuńczo – wychowawcze będące jednostkami organizacyjnymi Miasta Dąbrowa Górnicza, powołane odrębnymi uchwałami z dnia 19 grudnia 2018 roku:

1. Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza „Przystań” z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy ul. Jasnej 29/1- 14 miejsc,
2. Placówka Opiekuńczo - Wychowawczej Nr 1 z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy ul. Jasnej 29/2 - 14 miejsc,
3. Placówka Opiekuńczo - Wychowawczej Nr 2 z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy ul. Ziółowej 28/1 – 10 miejsc,
4. Placówka Opiekuńczo - Wychowawczej Nr 3 z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy ul. Ziółowej 28/2 – 10 miejsc.

Centrum zapewnia wspólną obsługę ekonomiczno-administracyjną i organizacyjną 4 placówek, a także obsługę w zakresie wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, pracy socjalnej i profilaktyki zdrowotnej dla dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Do zadań ww. placówek należy:

- zaspakajanie indywidualnych potrzeb dziecka,
- wpływ na kształtowanie i rozwijanie prawidłowych relacji z osobami bliskimi,
- organizowanie edukacji i kształcenia na odpowiednim poziomie oraz wyrównywania opóźnień rozwojowych i szkolnych,
- dbanie o rozwój zainteresowań i umiejętności w zakresie wykorzystania czasu wolnego,
- pomoc w sytuacjach kryzysowych szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny.

Zaspokajając potrzeby wychowanków kieruje się w szczególności dobrem dziecka, poszanowaniem jego praw, potrzebą wyrównywania deficytów rozwojowych, potrzebą prowadzenia działań

przygotowujących do samodzielnego życia oraz poszanowaniem praw rodziców lub opiekunów prawnych.

Placówki opiekuńczo - wychowawcze udzielają całodobowej pomocy dzieciom pozbawionym trwale lub okresowo opieki oraz prowadzą działania na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia go w rodzinie zastępczej, adopcyjnej lub innej odpowiedniej placówce. Przyjmują one dzieci z terenu Dąbrowy Górniczej, na podstawie Postanowienia Sądu Rodzinnego oraz skierowania wydanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. W szczególnych przypadkach istnieje również możliwość interwencyjnego przyjęcia dziecka znajdującego się w sytuacji kryzysowej, w tym na jego prośbę możliwość przyjęcia dziecka z innego powiatu.

Do placówek przyjmowane są dzieci powyżej 10 roku życia. W wyjątkowych wypadkach możliwe jest przyjęcie dziecka młodszego, szczególnie, gdy przemawia za tym stan jego zdrowia lub gdy dotyczy to rodzeństwa. Opieka nad dzieckiem odbywa się do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletniości lub wydania Postanowienia przez Sąd Rodzinny w zakresie sprawowania dalszej opieki nad dzieckiem. W placówkach mogą przebywać również osoby, które osiągnęły pełnoletniość, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia, za zgodą dyrektora, pod warunkiem kontynuowania nauki lub legitymowania się znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności przy jednoczesnym kontynuowaniu nauki.

Tabela 5. Liczba dzieci korzystających z instytucjonalnej pieczy zastępczej w okresie od 01.01.2018 r. do 30.06.2020 r.

Instytucjonalna piecza zastępcza				
		2018r.	2019r.	Pierwsze półrocze 2020
1	Łączna liczba korzystających	70	71	58
2	Liczba dzieci na początek okresu rozliczeniowego	54	58	50
3	Liczba dzieci przyjętych w danym okresie	16	13	8
4	Liczba dzieci, które opuściły pieczę zastępczą w tym: - powróciły pod opiekę rodziny i inne - usamodzielnili się	12	21	9
		6	13	5
		6	8	4
5	Liczba dzieci na ostatni dzień danego roku	58	50	49

Analiza powyższych danych wskazuje, że liczba dzieci korzystających z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018 – 2019 utrzymuje się na tym samym poziomie.

Poniżej w tabeli nr 6 i 7 zostaną przedstawione dane obrazujące wiek dzieci, które zostały przyjęte do placówek opiekuńczo- wychowawczych oraz przyczyny ich umieszczenia.

Tabela 6. Wiek i liczba nowo przyjętych dzieci do instytucjonalnej pieczy zastępczej w okresie od 01.01.2018 r. do 30.06.2020 r.

Przedział wiekowy	Przyjęte 2018	Przyjęte 2019	Przyjęte Pierwsze półrocze 2020
Od 0-7 roku życia	2	0	2
Powyżej 7-12 roku życia	4	4	1
Powyżej 12-16 roku życia	5	8	3
Powyżej 16-18 roku życia	5	1	2
Razem	16	13	8

Z powyższych danych wynika, że największą liczbę dzieci stanowili małoletni w przedziale wiekowym od 12 do 16 roku życia.

Tabela 7. Przyczyny umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w okresie od 01.01.2018r. do 30.06.2020r.

Lp.	Dzieci przyjęto na skutek:	Stan na 31.12.2018	Stan na 31.12.2019	Stan na 30.06. 2020
1	sieroctwa	0	0	0
2	pólsieroctwa	2	2	2
3	uzależnienia rodziców	23	16	17
4	przemocy w rodzinie	2	1	2
5	bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	29	28	24
6	niepełnosprawności przynajmniej jednego z rodziców	0	0	0
7	długotrwałej ciężkiej choroby przynajmniej jednego z rodziców	1	1	3
8	ubóstwa	0	0	0
9	bezrobocia	0	0	0
10	nieodpowiednich warunków mieszkaniowych	0	0	0
11	pobytu za granicą przynajmniej jednego z rodziców	0	0	0
12	inne	1	2	1
13	Razem	58	50	49

Z analizy danych wynika, iż najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w 4 placówkach funkcjonujących na terenie miasta była bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz uzależnienie rodziców.

VIII. Cel i zadania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021– 2023

Celem główny realizowanego programu jest: rozwój rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza poprzez zapewnienie warunków sprzyjających tworzeniu nowych rodzin zastępczych oraz wsparcie istniejących rodzin zastępczych.

W ramach programu realizowane będą następujące zadania:

1. Wspieranie istniejących rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka funkcjonujących na terenie miasta Dąbrowa Górnicza poprzez:

- korzystanie ze stałego wsparcia specjalistycznego,
- rozwijanie swoich kompetencji w zakresie opieki nad dziećmi oraz udział w grupie wsparcia,
- zapewnienie możliwości integracji i wymiany doświadczeń,
- możliwość korzystania ze wsparcia rodzin pomocowych.

2. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego – pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej poprzez prowadzenie działań na rzecz wzrostu wiedzy na temat pieczy zastępczej wśród mieszkańców miasta.

3. Zwiększanie liczby rodzin zastępczych zawodowych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.

4. Wspieranie młodych osób, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo - wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne w zakresie procesu usamodzielnienia poprzez m.in.:

- pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także wsparcie finansowe i rzeczowe,
- wspieranie w procesie zgodnie z ich potrzebami (zależnymi od stanu zdrowia, w tym rodzaju niepełnosprawności, poziomu kompetencji, celów krótkoterminowych i długoterminowych, etc.),
- możliwość korzystania z oferty mieszkań chronionych i pracy indywidualnej ze specjalistą w zależności od potrzeb,
- możliwość skorzystania z preferencyjnych warunków dostępu do mieszkań z zasobów gminy.

IX. Zakładane rezultaty realizacji Programu

W ramach programu zakładane są następujące rezultaty:

1. Zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza zgodnie z przyjętymi limitami w Programie.
2. Wzmocnienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta.
3. Całkowite usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej.

X. Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych

Zakłada się, że coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych kształtował się będzie w następujący sposób:

1. 2021 r. - 1- 2 nowe rodziny zawodowe,
2. 2022 r. - 1- 2 nowe rodziny zawodowe,
3. 2023 r. - 1- 2 nowe rodziny zawodowe.

XI. Zagrożenia dla realizacji działań ujętych w Programie

Analiza SWOT, określająca cele i kierunki Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Dąbrowie Górniczej na lata 2021– 2023, służy do określenia faktycznego stanu rzeczy i zasobów z punktu widzenia ich wpływu na ograniczenie lub stymulację procesów w zakresie pieczy zastępczej.

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
<i>MOCNE STRONY</i>	<i>SŁABE STRONY</i>
<ul style="list-style-type: none"> Wykształcona kadra pracowników, Wsparcie ze strony instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny, Wspieranie osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej poprzez organizowanie konferencji, warsztatów, spotkań integracyjnych, Dostęp do specjalistycznego poradnictwa dla rodzin zastępczych,	<ul style="list-style-type: none"> Brak osób/rodzin chętnych do tworzenia rodzin zastępczych zawodowych, Brak współpracy ze strony rodziców biologicznych w celu powrotu dziecka do rodziny, Niewystarczająca liczba mieszkań przyznawanych z zasobów gminy dla pełnoletnich wychowanków, Brak współpracy usamodzielniających się wychowanków w procesie usamodzielnienia.
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
<i>SZANSE</i>	<i>ZAGROŻENIA</i>
<ul style="list-style-type: none"> Pozyskanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych tj. dotacji rządowych, środków unijnych w celu rozwoju i promocji rodzinnej pieczy zastępczej, Aktywność organizacji pozarządowych w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym działań na rzecz dziecka i rodziny, Zwiększenie liczby mieszkań dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	<ul style="list-style-type: none"> Długotrwałe procesy regulowania sytuacji prawnej dziecka, Częste zmiany przepisów prawa, Ograniczone środki finansowe na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej, w szczególności zadań fakultatywnych.

XII. Beneficjenci Programu

Beneficjentami programu są:

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej,
2. Rodziny zastępcze,
3. Osoby usamodzielniane,
4. Kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych, rodzin zastępczych niezawodowych.

XIII. Realizatorzy Programu

Realizatorami programu są:

- Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej,
- Placówki Opiekuńczo- Wychowawcze,
- placówki oświatowe,
- podmioty działalności leczniczej,
- organizacje pozarządowe, działające na rzecz dziecka i rodziny.

XIV. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja Programu prowadzona przez koordynatora Programu, tj. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej będzie polegała na analizie i ocenie danych dotyczących realizacji zadań w ramach Programu przez podmioty zaangażowane w ich wykonywanie. Informacje dotyczące realizacji Programu będą przedstawiane w corocznym sprawozdaniu z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej.

XV. Podsumowanie

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej od wielu lat podejmuje działania mające na celu promowanie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej. Dzieci przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej mają zapewnione poczucie bezpieczeństwa, akceptacji, uznania i miłości. Dzięki wychowaniu w warunkach rodzinnych domowych, zapewniana jest możliwość bardziej wszechstronnego przygotowania do samodzielnego życia.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 - 2023 uwzględnia potrzebę tworzenia rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, wzmacnianie istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej i wskazuje konieczność systematycznego dostosowywania instytucjonalnych form opieki do aktualnych potrzeb i wyzwań.

Powyższe założenia są procesem długoterminowym i mogą być skuteczne przy stabilnym oparciu finansowym, organizacyjnym przy zaangażowaniu i współpracy w realizację Programu wszystkich służb działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.

XVI. Harmonogram działań do realizacji na lata 2021 – 2023

Lp.	Zadanie	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki	Źródło finansowania	Termin realizacji
1.	Wspieranie istniejących rodzin zastępczych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.	1.Wspieranie istniejących rodzin zastępczych w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo - wychowawczych.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, - wolontariusze, - placówki oświatowe	- liczba rodzin zastępczych, którym udzielono wsparcia	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		2.Organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie umiejętności i kwalifikacji rodzin zastępczych, w tym podniesienie kompetencji opiekuńczo - wychowawczych.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba szkoleń, -liczba uczestników	budżet jednostki, inne źródła	2021 r. – 2023 r.
		3.Udzielanie rodzinom zastępczym pomocy psychologicznej, pedagogicznej oraz dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, - placówki oświatowe	- liczba rodzin zastępczych, którym udzielono wsparcia	budżet jednostki, inne źródła	2021 r. – 2023 r.
		4. Zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba osób	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		5.Prowadzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych. Wspieranie inicjatyw i działań uczestników grupy na rzecz dziecka i rodziny.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba osób, - liczba spotkań	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		6. Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba rodzin objętych pomocą wolontariuszy	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		7.Realizowanie działań na rzecz integracji rodzin zastępczych.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, - NGO działające na rzecz dziecka i rodziny	- liczba działań/spotkań	budżet jednostki, inne źródła	2021 r. – 2023 r.
		8.Udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym zawodowym poprzez pomoc rodzin pomocowych	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba umów z rodzinami pomocowymi	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		9.Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze, w tym rodziny zawodowe.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba uczestników	budżet jednostki, inne źródła	2021 r. – 2023 r.
		10.Współpraca z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w celu podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju pieczy zastępczej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, NGO działające na rzecz dziecka i rodziny	- liczba spotkań	budżet jednostki inne źródła	2021 r. – 2023 r.

		11. Zagwarantowanie środków finansowych na zawieranie nowych umów o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej - 2021 r. - 1 – 2 nowe rodziny zawodowe 2022 r. - 1 – 2 nowe rodziny zawodowe 2023 r. - 1 – 2 nowe rodziny zawodowe	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba zawartych umów	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
2.	Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej.	1. Pomoc i wsparcie pełnoletnim wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą m.in. w zakresie psychologicznym, pedagogicznym i prawnym oraz pracy socjalnej.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba wychowanków, którym udzielono pomocy i wsparcia	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		2. Pomoc pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych w pozyskiwaniu lokali z zasobów gminy (przyznawanie co najmniej 1 mieszkania rocznie).	- Urząd Miejski – Wydział Polityki Społecznej, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba przyznanych lokali	budżet Miasta budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
		3. Udzielanie wychowankom wsparcia poprzez pomoc w formie przyznawania miejsca w mieszkaniach chronionych.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba wychowanków umieszczonych w mieszkaniach chronionych	budżet jednostki	2021 r. – 2023 r.
3.	Zapewnienie opieki dla dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	1. Realizacja projektu „Będziemy znów razem”.	- Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba rodzin objętych wsparciem, - liczba kontaktów, - liczba posiedzeń zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego, - liczba umów partnerskich	budżet jednostki, budżet MOPS	2021 r.
		2. Realizacja projektu „Korepetycje z bycia rodzicem”.	- Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba warsztatów, treningów, - liczba spotkań ze specjalistami, - liczba rodzin objętych wsparciem.	budżet jednostki, budżet MOPS	2021 r.